

TEKST EN FOTO'S HERMAN BINK

Bijzondere molens 'De David' Warffum

In 'Bijzondere molens' worden molens in Noord-Nederland geportretteerd met een bijzonder 'karakter': ze zijn bijvoorbeeld enig in hun soort. In dit nummer aandacht voor molen De David, die sinds kort deel uitmaakt van de collectie van het Openluchtmuseum Het Hoogeland in Warffum. Een gesprek met vrijwillig molenaar Johan van Dijk en met museumdirecteur Stijn van Genuchten, beiden bestuurslid van de Stichting Behoud Molen 'De David'.

Geschiedenis

In Duitsland is het al in de 19e eeuw een succes: de toepassing van het zelfzwichtingsysteem voor molens. Dat zou men in Nederland ook wel willen invoeren. Het is de Groningse molenmaker Christiaan Bremer (1853-1929) uit Middelstum die zich inspant om dit succesvolle systeem hier als eerste in te voeren. Samen met molenmaker Klaas Kremer (1842-1915) uit Thesinge bouwt hij daar in 1890 een kleine molen. Die is exact zo gebouwd als een grote molen, hij moet alle in deze streken voorkomende natuurkrachten kunnen weerstaan. Nieuw is dat ze hem voorzien van zelfzwichting. Bij het testen blijkt dat het systeem uitstekend werkt. Een groot succes! Voortaan hoeft de molenaar geen zeildoek meer op de wieken te binden, een tijdrovend karweitje. Al een jaar later voorziet Christiaan Bremer de herbouwde molen 'Eva' in Usquert van het zelfzwichtingsysteem. Vele molens, vooral in Noord-Nederland, zullen dit voorbeeld volgen.

Het demonstratiemolentje in Thesinge wordt na bewezen diensten in 1894 geplaatst op een houten

ondervierkant met daarin een lintzaag en een slijpsteen. Vroeger stonden er in Nederland tientallen van dit soort kleine gebruiksmolentjes. Begin 20e eeuw zijn er al niet veel meer van over. De meeste verdwenen in de kachel of men gebruikte nog geschikte onderdelen als timmerhout. Tot 1934 is het molentje in gebruik als houtzaagmolentje. In datzelfde jaar redt de zoon van Bremer, Thomas (1886-1961), hem van de ondergang. Hij beseft dat dit molentje uniek is en bewaard moet worden. Bremer demonteert hem grotendeels en slaat de belangrijkste delen op. Tot 1980 staat hij in de werkplaats bij Aannemingsbedrijf Dunning (tot 1975 molenmakersbedrijf Bremer). Rond 1985, inmiddels weer opgeknapt, komt hij in Leens te staan op landgoed Verhildersum.

Helaas maar kort. Het molentje waait in 1986 omver. Na een paar andere omzwervingen belandt wat er van over is in de schuur van Piet Groot in Winsum, de nieuwe eigenaar. Hij wordt nog enkele keren tentoongesteld op molendagen. Verder gebeurt er niets mee. Dat vindt de nieuwe eigenaar jammer. Hij bedenkt een plan om de molen te restaureren en hem voor het publiek tentoon te stellen. In zijn ogen is de beste plek daarvoor het Openluchtmuseum Het Hoogeland in Warffum.

De aanloop

Piet Groot door de telefoon aan museum Het Hoogeland: 'Zin in een molentje op het terrein?' 'In het geheel niet!' antwoordt directeur Stijn van Genuchten. Grap... In werkelijkheid wil hij dit dolgraag. Dat zou het museum verrijken met een uniek Gronings

EINDBESTEMMING (BIJNA) BEREIKT

monument(je). Helaas blijkt het molentje in zeer slechte staat te zijn. Wel vinden ze een heel geschikte plek op het terrein waar hij zou kunnen komen te staan. Maar dan wel in gerestaureerde staat. Als ik in 2011 Piet Groot voor de Zelfzwichter (2011/3) interview, staat 'De David' nog bij hem in zijn opslagruimte in Winsum. Er is nog € 50.000 nodig voor het restauratieplan. Piet hoopt dat binnen te halen door mee te doen aan de Nationale Molenprijs. Helaas behaalt 'De David' daarbij de tweede plaats (met 17,6 % van de stemmen van de 7 deelnemende molens) en loopt daarmee de financiën mis die zo nodig zijn voor herstel. Maar ondanks deze teleurstelling geeft Piet niet op. Winst is dat 'De David' intussen wel veel breder in de belangstelling staat. Daar moet gebruik van worden gemaakt.

Stichting

Al in de prijsvraagfase verschijnt Annette Broekhuizen op het toneel. Ze komt uit de Randstad maar werd in de jaren zeventig verliefd op het Hogeland. Ze neemt haar intrek in een huisje in Zuurdijk en raakt betrokken bij de restauratie van molen 'De Zwaluw' in dat dorpje. Is het toeval? Mia, echtgenote van Piet, maakt een wandeling met hun hond in het Lauwersmeergebied en komt daar de voor haar nog onbekende Annette tegen, eveneens wandelend met haar hond. Ze raken in gesprek en krijgen het over molens en over het molentje dat Piet in de opslag heeft staan. Annette ziet

haar nieuwe uitdaging. Dit resulteert uiteindelijk in de Stichting Behoud Molen 'De David', opgericht op 25 januari 2012. Annette wordt voorzitter, Johan van Dijk secretaris, Bert Jansen penningmeester, Piet Groot lid en technisch coördinator en Stijn van Genuchten bestuurslid. De Stichting wordt in mei 2012 ook de eigenaar van de molen. Het doel is duidelijk: 'De David' terugbrengen in de oude, werkende staat met lintzaag en slijpsteen op het terrein van museum Het Hoogeland. De kosten worden intussen begroot op ruim € 85.000. Voor advies wordt het Groninger Molenhuis erbij betrokken. Nu is het zaak het nodige geld bijeen te brengen.

Acties

Er worden plannen opgesteld om geld bijeen te brengen. Bronnen die aangeboord zullen worden zijn het bedrijfsleven (in eerste instantie energiebedrijven), de BankGiroLoterij, fondsen voor de restauratie van historische monumenten (met name van historische molens), bijdragen in natura (materialen of werkzaamheden) en publieksacties.

Als eerste komt van de Lions Club Bridge Drive € 1000 binnen. Dat is een enorme stimulans voor verdere activiteiten.

Een groot succes is de adoptieactie: bij schenking van een bepaald bedrag wordt de gulle gever, een particulier of een bedrijf, symbolisch bezitter van een van de onderdelen van het molentje en ontvangt daarvan een

certificaat getekend door voorzitter Annette Broekhuizen. De Stichting zoekt de publiciteit en schakelt daarbij ook bekende Groningers in als de zanger Arnold Veeman en Lenie 't Hart van de zeehondenreche in Pieterburen. Dagblad van het Noorden, RTV

Noord, Facebook, Twitter, de Gildebrief, het blad van De Hollandsche Molen, de Zelfzwichter, huis-aan-huisblad De Ommelander, de Rabobank, J.B. Scholtenfonds, het Prins Bernhardfonds.....alles wordt uit de kast gehaald om het benodigde geld binnen te halen. Ter

ondersteuning wordt ook nog een Comité van Aanbeveling gevormd, dat bestaat uit Max van den Berg (de commissaris van de koning(in) in Groningen), de burgemeesters van gemeenten waar het molentje staat of heeft gestaan: André van de Nadort (burgemeester Ten Boer), Koos Wiersma (burgemeester De Marne), Rinus Michels (burgemeester Winsum), Marijke van Beek (burgemeester Eemsum) en Doeko Bosscher (ex-wethouder Warffum, voormalig Rector Magnificus, nu hoogleraar RUG).

Daarna gaat het allemaal heel snel. Het meeste geld is al in november 2012 binnen: € 60.000. Het herstelwerk kan in december beginnen. De keuze valt op restaurantbedrijf Jurriëns in het Friese Warns.

'De David' die anderhalf jaar ongerestaureerd in Warffum heeft gestaan wordt naar Warns vervoerd. Daar beginnen Hugo Landman en Rein van der Wal, beide molenbouwers, aan het karwei. De achtkant blijft daarbij bestaan uit grotendeels oud materiaal, de kap en de onderbouw worden voornamelijk uit nieuw materiaal vervaardigd.

Plaatsing

Op woensdag 9 oktober 2013 is het zover: 'De (herstelde) David' wordt naar Warffum overgebracht, met een enorme kraan over de bomen gehesen en op de vierkante onderbouw geplaatst. Onder het oog van enkele tientallen belangstellenden, waaronder vele uit de molenwereld, zijn de molenbouwers bezig alle overige onderdelen van dit unieke molentje op de juiste plaats te bevestigen. Piet Groot kijkt tevreden toe. Zijn droom is verwezenlijkt. 'De David' staat in het Openluchtmuseum Het Hoogeland in Warffum op een mooie plaats, zichtbaar vanaf de Oosterstraat. De vele mensen die bij dit project betrokken waren, zijn blij dat het uiteindelijke allemaal gelukt is. Nu moet de kleine molen verder afgewerkt worden: er moet nog een lintzaag in en een slijpsteen. Pas volgend voorjaar, als alles klaar is, volgt de officiële ingebruikneming. Dan hoopt Johan van Dijk ook een aantal kandidaten te hebben gevonden voor de minicursus

'molenaarsknecht', zodat 'De David' draaiende gehouden kan worden. Onderhoud wordt een taak van het Openluchtmuseum. Stijn: 'Bij de herkenbaarheid van het museum gaat 'De David' zeker een rol spelen.' Johan die in zijn jeugdjaren in Warffum woonde: 'Dit dorp heeft al jaren geen molen meer. De molen aan de rand van het dorp is ooit afgebrand. Nu heeft Warffum weer een molen!'

Voorlopig feestje

Met een drankje en een hapje wordt die woensdagmiddag het plaatsen van de molen gevierd in de gemeenschapsruimte van Openluchtmuseum Het Hoogeland. Erik Gritter, schrijver en dichter uit het naburige Den Andel, liet zich inspireren door 'De David'. Hij leest de aanwezigen tot besluit zijn gedicht voor:

De kleine David

*David, kleine David
strijdend tegen reuzen
je wiekslag zoekt een regelmaat
in de wind tref je rust*

*zie de staalgrijze monsters
waken over 't Wad
waar Goliath een herder lijkt
schapenwolken drijvend*

*David, kleine David
vergeet de oude groten
vergeet het nieuwe staal
zoek de rust en sla een kruis*

*David, kleine David
ga een laatste maal op reis
je wieken zullen draaien
je treft vanzelf de wind*

* Inmiddels heeft het molentje al twee keer tijdens een stevig windje kunnen draaien en het heeft de oktoberstorm zonder enige krimp goed doorstaan.

AGENDA

Sommige agendapunten zijn uitgebreider beschreven in de rubriek ANDER MOLENNIEUWS. Raadpleeg voor de meest recente gegevens de **agenda** op de startpagina van de website van Het Groninger Molenhuis: www.groningermolenhuis.nl Openingstijden van de molens staan, voor zover ze bekend zijn, vermeld op de website in de rubriek GRONINGER MOLENS; klik bij de gezochte molen op de link **Meer Informatie**.